

ÚVODNÉ VYSTÚPENIE

ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Miroslava Wlachovského

na sympóziu Asociácie bývalých spravodajských dôstojníkov

Budovanie spravodajských služieb po rozdelení ČSFR

Vážený pán predseda, vážený pán riaditeľ, vážený pán rektor, milí lektori, kolegyne, kolegovia,

Rád som prijal pozvanie na Vaše dnešné sympóziu, keďže ako minister zahraničných vecí som jedným z hlavných zákazníkov produkcie spravodajských služieb.

Práve v roku, kedy si pripomíname 30 rokov budovania inštitúcií samostatného štátu je téma budovania spravodajských služieb takmer prirodzená.

Ako minister zahraničných vecí nebudem spomínať na 30 rokov budovania služieb, pretože o tom v podstate ani nemám nič vedieť.

Čo však môžem, je porovnávať kontext. Rok 1993 bol zaiste obdobím nádeje – vnímali sme nielen nebývalú úroveň slobody a verili v pozitívnu perspektívu pre Slovensko, ale i v pozitívny vývoj v celom svete.

Verili sme, že medzinárodné inštitúcie budú postupne integrovať dôležité procesy vo svete tak, aby sa Studená vojna už nezopakovala. Bolo to obdobie Fukuyamovských vízií.

Zároveň toto obdobie nebolo najľahším obdobím v histórii Slovenska – čo platí aj pre spravodajské služby.

Aj tie prešli dlhou cestou. Od doby, keď boli zneužitú štátnou mocou na úlohy nesúvisiace s ochranou národných záujmov, cez obdobie profesionalizácie, transformácie a integrácie do spolupráce s partnerskými službami, až po očistu Slovenska od ruských spravodajcov v uplynulom období.

Práca spravodajcu je iste v mnohom špecifická. S diplomaciou má spoločné to, že by mala byť tichá. Zdrojom klúdu nám je často skôr to, keď sa o službách vo verejnom priestore nehovorí nič.

Táto neviditeľná práca je ale kľúčová. Ja zo svojej pozície veľmi priamo a citlivo vnímam, aké nenahraditeľné sú vstupy spravodajských služieb do uvažovania a rozhodovania. Poskytujú tým, ktorí prijímajú politické rozhodnutia – som jedným z nich – hlbší, často rozhodujúci náhľad.

V tomto zmysle je na zahraničnú a spravodajskú službu kladených **niekoľko spoločných požiadaviek**.

Tou prvou je ochrana štátneho záujmu Slovenskej republiky v zložitom geopolitickom prostredí.

Dnes už by sme asi nehovorili o konci histórie, namiesto oslavy triumfov hovoríme skôr o potrebe obrany demokracie a musíme čeliť realite, ktorú sme si už nechceli pripúšťať.

Je symbolické, že sa tu schádzame práve 11. septembra. Práve ten znamenal koniec mnohých ilúzií – o našej bezpečnosti aj absolútnych zárukách onej neviditeľnej práce. Od tej doby sme však prišli ešte o mnohé ďalšie. Tou najťažšou bola strata ilúzie o trvácnom mieri v Európe.

Bohužiaľ dnes všetci analyzujeme varianty vývoja, ktoré by sme nedávno považovali za ťažko uveriteľné.

Diplomati majú spravidla v popise práce prezentovať optimistickejší pohľad na svet ako pracovníci spravodajských služieb. Tí vystupujú skôr v realistickejšej úlohe. Možno v duchu toho, že pesimista je len dobre informovaný optimista.

Aktuálne dianie vo svete zadáva voči spravodajskej aj zahraničnej službe veľmi vážnu objednávku.

V Európe už totiž kolektívne čelíme nie „výzvam či konkurentom“ – ale „ohrozeniu a agresorom“. Bez prehánania – naša krajina je na oficiálnom zozname nepriateľov jadrovej moci.

Denne doceňujeme význam nášho aliančného členstva. Známe frázy o kľudnom spánku pod bezpečnostným dáždnikom NATO dostávajú hmatateľný rozmer.

Naše služby stoja pred náhlymi požiadavkami doby, čo si bude vyžadovať osobitné odhodlanie a energiu.

Synergické pôsobenie civilnej a vojenskej časti zastupiteľských úradov prináša kumulovaný efekt na kvalitu práce jednotnej zahraničnej služby. V krízových oblastiach, ako je Ukrajina, Rusko, Blízky východ, ale aj západný Balkán, je o to dôležitejšie.

Spolupráca s partnerskými spravodajskými službami v mieste vyslania je príležitosťou na pohľad takpovediac do kuchyne zboru a na vyhodnocovanie informácií partnerov, ktoré sú veľakrát pre zastupiteľský úrad, ÚPO a veľvyslanca kľúčové.

Rovnako aj ekonomická efektivita logistického zabezpečenia zastupiteľských úradov a ÚPO sú v dobe obmedzených zdrojov dôležité.

Brífingy a debriefingy veľvyslancov na analytických odboroch služieb pred a po vyslaní sú dôležitým elementom spolupráce.

Druhou spoločnou požiadavkou je kvalita.

Vo Vašej službe sa opierate o veľmi vzácnu komoditu – informáciu. To môže znieť bežne. Opak je pravdou. Včasná a kvalitná spravodajská informácia často dokáže prevrátiť miskú váh na stranu kompromisu namiesto konfliktu.

Žijeme skutočne v dobe informačnej záplavy, ktorá predstavuje orientačnú výzvu pre každého občana. Aj závoj tajomnosti tradične zahaľujúci spravodajskú prácu sa mierne poodkryl, k dispozícii máte vy sami aj celá spoločnosť množstvo otvorených spravodajských zdrojov.

O to viac rastie potreba filtrovať podstatné od nepodstatného v mori všadeprítomných dezinformácií a propagandy, a o to vyššia je úloha spravodajských hodnotení na podporu politického rozhodovania.

Neobsahujú záruku neomylnosti. Len príkladmo z nedávnej minulosti si spomenieme na zlyhanie predchádzajúce chaotickému odchodu medzinárodného spoločenstva z Afganistanu v lete 2021, alebo protichodné hodnotenia vývoja pred začiatkom ruskej invázie na Ukrajinu.

V stále zložitejšom svete už nestačí myslieť na to, čo vieme. Dokonca ani na to, čo vieme, že nevieme. Známe Rumsfeldove „unknown unknowns“ – teda správy, ktoré ani nevieme, že nevieme – musia byť automatickou a stálou súčasťou kritického myslenia.

Už teraz sa však pritom musíme pripraviť na dobu, v ktorej hlavnou výzvou nebude získavať informácie, ale odlíšiť realitu od ilúzie.

Už éra sociálnych sietí nás konfrontovala s fenoménom akejsi konkurujúcej reality. Viedla k masívnemu dezinformačnému pôsobeniu – a v konečnom dôsledku k značnej polarizácii demokratických spoločností.

Nástup umelej inteligencie podľa dobre informovaných odhadov povedie k efektu, ktorý by sme mohli nazvať „sociálne siete na steroidoch“. Generovanie dôveryhodných podvodov bude jednoduché, naopak ich filtrovanie a regulácia bude čoraz väčším rébusom.

Toto považujem za jednu z veľkých výziev tak zahraničnej, ako aj spravodajskej služby na nasledujúce obdobie – a práca na nej musí začať už teraz.

Tretou požiadavkou, ktorú chcem zmieniť, je koordinácia.

Služby a ich predstavitelia v zahraničí sú nielen očami a ušami, ale aj nástrojom na udržiavanie kredibility a reputácie Slovenskej republiky v zahraničí.

V tomto smere sú ciele spravodajskej služby a zahraničnej služby identické – hájiť záujmy štátu. Líšime sa len metódami práce a nástrojmi, ktoré máme k dispozícii. Ako malý štát v turbulentnom svete si nemôžeme dovoliť trieštenie spoločného úsilia.

XV. medzinárodné sympóziu ABSD, Bratislava 11.9.2023

Dobrym príkladom spolupráce je NBAC či činnosť iných relevantných expertných skupín – dobrý spôsob efektívneho zdieľania a vyhodnocovania informácií.

Určite je tu však aj množstvo priestoru ako spoločne lepšie a včas zachytávať a vyhodnocovať dianie tak, aby sme spoločne nie len chránili bezpečnostné záujmy štátu, ale reagovali aj na príležitosti podpory nášho domáceho priemyslu – či už obranného, ako aj civilného.

Špecifickou oblasťou, kde prirodzene potrebujeme fungujúcu, operatívnu a flexibilnú koordináciu so spravodajskými službami je boj s hybridnými hrozbami.

Aktivitami, ktoré sa zo svojej podstaty snažia pôsobiť pod prahom detekcie. Sú charakteristické tým, že zasahujú ciele naprieč celou spoločnosťou a aj boj voči nim musí byť celospoločenský.

Tu potrebujeme efektívnu spoluprácu a živú interakciu medzi spravodajskými službami na jednej strane a príslušnými rezortmi na strane druhej.

Milí kolegovia, hostia,

Dnešné dianie bohužiaľ podčiarkuje i krehkosť inštitúcií – a aj určitého dlhodobého inštitucionálneho dlhu. Tento tu existoval dlho, no nebol taký viditeľný.

Iste za posledných 30 rokov možno hovoriť o nedostatku pozornosti, financií, kapacít a iných limitov – o to dôležitejšie však bude správne nastavenie na nové druhy úloh v zmenenom geopolitickom prostredí.

Vaše dnešné sympóziu poskytuje vzácny priestor nie len hodnotiť (a hovoriť o odstraňovaní dlhu z minulosti), ale najmä o prispôbovaní sa trendom súčasnosti a budúcnosti.

Profesionálna spravodajská služba, ktorá pomáha chrániť legitímny štátny záujem a požíva dôveru svojich zahraničných partnerov, je totiž zaiste prejavom zrelej, demokratickej spoločnosti.

Rád by som povedal, že na ďalší inštitucionálny vývoj budeme mať opäť k dispozícii 30 relatívne nerušených rokov. Nemusím však byť príslušníkom tajných služieb aby som vedel, že to by bolo príliš optimistické myslenie.

Rád však vidím, že sa tu dnes stretáva veľmi podstatná časť tých, ktorí k tomu majú čo povedať.

Želám Vám zaujímavú diskusiu a veľa podnetov do ďalších úvah.

Ďakujem